

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - 127

פרשת 'בשלח' - ה'תשפ"ג / מאת הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

מבוסס על ליקוטי מוהר"ן - תורה מב' תניינא

הקב"ה ממתיק את המר במר / ע"י ברכת 'אשר יצר' בכוונה זוכים לרפואה שלימה / למה צריך רפואה אם בין כה לא חולים / "כִּי אֶינִי יי' רַפְאֵךְ" - ראשי תיבות: א'מ'ן כ'ן י'הי ר'צון / רבינו משגיח על הענוה של תלמידיו הקדושים / כבר בתחילת צמיחת המחלה הקב"ה מרפא אותנו / מה להפאים בבית עושי רצון ה' / הרפואה הכי טובה שה' שומר עלינו לא להיות חולים / איך אינו יודע שלא ביקשת עלי אצל הרב?! / סעיף ארוך בשולחן ערוך לפרש את ברכת אשר יצר / אלף - בחכמה, פלא - בבתר / בגלל חירם מלך צור עשה הקב"ה נקבים לאדם / הרוצה לעשות עצמו אלוה אומר שאינו צריך לנקביו / החכמה הנפלאה שבבריאת האדם / קודם הקב"ה התקין לאדם מזונותיו ואח"כ בראו / בעלי דעה קודם קובעים פרנסה ואח"כ נושאים אשה / כל תינוק קודם שנוצר קודם הקב"ה מכין לו מזון / חמשה כוחות: מושך מחזיק מעכל בורר וזחה / הקבלת הכוחות האלו לדי' יסודות והנשמה / על ידי התבוננות בבריאת האדם מגיעים לאהבת ה' / היציאות מראות אם אכלת דבר בריא או לא / כשאדם ירא שלא יחלה, הוא בא ליראת שמים / השתלשלות כתיבת ההלכה / החידוש שעשה הרמב"ם / הראש והטור / השולחן ערוך / חלולים חלולים גימטריא רמ"ח / למה מזכירים את 'כסא הכבוד' ב'אשר יצר' / נשמות ישראל גנוזות תחת כסא הכבוד / כשרוצים לעורר אהבה מסתכלים על ההתחלה / לברך את ברכת ההודיה 'אשר יצר' מכל הלב / ברכת אשר יצר היא הודיה על זה שאני בריא / רופא כל בשר כולל את כל הבעלי חיים / רופא כל בשר להודות על רפואת הילדים הקטנים / ההשגחה של הקב"ה בבריאת צורת האדם / סיכום

השיעור מוקדש לרפואתו השלימה של שרון בן נעימה

אל נא רפא נא לוי'

הקב"ה ממתיק את המר במר

א. בפרשת בשלח יש את קריעת ים סוף ושירת הים, ולאחר מכן כתוב (שמות טו, כדכ"ה): "וַיִּבְאוּ מִקְרָתָהּ וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁתֵּת מִיַּם מִמֶּנָּה... וַיִּלְנוּ הָעָם... מִה נִשְׁתָּהּ: וַיִּצַעַק אֶל ה' וַיֹּרְחוּ ה' עֵץ וַיִּשְׁלַח אֶל הַיָּם וַיִּמָּתְקוּ הַיָּם" - חז"ל אומרים (במכילתא על הפסוק) שהעץ שהשם נתן לו היה עץ 'הירדוף', שהוא עץ רעיל - סם המוות לבהמה (עייני פסחים לט. וברש"י בשם המכילתא פר' בשלח). והיה שם נס בתוך נס, שאפי' שעץ הירדוף הוא מר, הקב"ה ממתיק את המים המרים בעץ מר. וחז"ל משבחים את הנס איך שהקב"ה מרפא את המר במר.

ע"י ברכת 'אשר יצר' בכוונה זוכים לרפואה שלימה

ב. ומיד (שם, כו) כתוב את הפסוק: "אם שָׁמַע תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ... כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שָׁמְתִי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֶנִּי ה' רַפְאֵךְ". והיום נעסוק בפסוק הזה בענין הרפואה שהיא מהקב"ה (ולא ע"י רופאים). והדבר שהכי עוזר לרפואה של האדם זה לברך ברכת 'אשר יצר' בכוונה.

למה צריך רפואה אם בין כה לא חולים

ג. ונקדים, שלכאורה קשה בלשון הפסוק: "כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שָׁמְתִי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ" - והרי אם ה' לא שם עלינו שום מחלה, ממילא לא חולים ואם כן, למה מסיים הפסוק: "כִּי אֶנִּי ה' רַפְאֵךְ", הרי רק מי שהוא חולה צריך רופא, ומשמע שהאדם כן חולה רק שהקב"ה ירפא אותו? וכמו שהקשתה הגמ' סנהדרין (דף קא.) [שם הגמ' תירצה, שאם נשמע בקול ה' לא יהיה שום מחלה, ואם חס ושלום לא נשמע, תהיה מחלה, אבל בכל אופן אני ה' רופאך. אולם בכל אופן מצינו למפרשים שתירצו בעוד דרכים את הקושיא הזו, כי שבעים פנים לתורה, וכולם אמת].

"כִּי אֶנִּי יי' רַפְאֵךְ" - ראשי תיבות: א'מ'ן כ'ן י'הי ר'צון

ד. רבינו אומר בתורה מ"ב (תניינא, וזו תורה מהקצרות בליקוטי מוהר"ן) שהפסוק: "כִּי אֶנִּי יי' רַפְאֵךְ" - ראשי תיבות: א'מ'ן כ'ן י'הי ר'צון. וזה כל מה שכתוב בתורה מ"ב. ומה הביאור? בחיי מוהר"ן (אות נ"ג) מובא סיפור שנותן לנו את הרקע של התורה הזאת. ומסופר, שרבינו בסוף שנת תקס"ח סיפר שהוא חלם חלום, שרבי נתן ורבי נפתלי היו אצלו, והוא שאל אותם שאלה: כתוב בפסוק "כִּי אֶנִּי ה' רַפְאֵךְ", אבל מי אמר שבאמת הקב"ה רוצה גם לרפא? ונראה לבאר בעומק השאלה, שהרי הקב"ה הוא זה שגם נתן את המחלה, וא"כ מי אמר שהוא רוצה לרפא אותה.

ורבינו אומר להם, אחד מכם אמר, ולא רצה לגלות להם מי משניהם זה שאמר, שזה מרומז בפסוק: "כִּי אֶנִּי יי' רַפְאֵךְ" - ר"ת: א'מ'ן כ'ן י'הי ר'צון, וזה סימן שיש רצון לקב"ה לרפא, כלומר שאף שהוא נתן את המחלה, אבל אינו רוצה שתתמיד המחלה אצלו, אלא רק שתשוב אליו, כי הוא רוצה לרפא אותך ושתהיה בריא כמה שיותר מהר. כלומר, לא רק שיש יכולת להקדוש ברוך הוא לרפא אותנו, אלא הוא גם רוצה לרפאות אותנו.

רבינו משגיח על הענוה של תלמידיו הקדושים

ה. במאמר מוסגר: יש פה דבר יפה, איך רבינו משגיח על התלמידים שלו, כי הרב צריך להשגיח על תלמידיו שח"ו לא יפלו לגאווה. כי במעשה כאן תלמידו זכו לכוון ולפרש פירוש פלאי, ועוד הוא זכה לבא ללמד את רבינו בחלום, ובנוסף זה גם נהפך להיות תורה בליקוטי מוהר"ן, ויש חשש שאם ידע אותו תלמיד שהוא זה שאמר את התורה הזו, ח"ו תבוא לו איזה גאות. ולכן רבינו לא רצה לגלות להם מי מהם אמר את הפירוש. והוא הרוויח בזה - שכל אחד מהם יחשוב: בטח חברי הוא זה שאמר את החידוש הזה, ולא קיבלו מזה גאווה, ואדרבה כל אחד מהם כיבד את השני. זו החכמה הנפלאה של רבינו.

גם למדנו מכאן את החשיבות המיוחדת של כל מילה של רבינו, וכמו שרבי נתן נותן לב לזה היטב, שהוא מדגיש שם בחיי מוהר"ן: 'שרבינו אמר אחד משנינו, ולא רצה להגיד מי זה האחד'. ולמרות שזה לא קשור כל כך לנושא, ובפרט פעם אהבו להשמיט פרטים שלא קשורים כל כך לענין. אבל ברוך ה' שרבי נתן לא היה רכזה, וראה לנכון לכתוב כל מילה מילה שאמר רבינו. ותראו, כמה מוסר וחכמה הוא לימד אותנו במשפט הזה, איך הרב צריך לשמור על התלמיד, עליו שלא יגיע ח"ו לידי גאווה.

כבר בתחילת צמיחת המחלה הקב"ה מרפא אותנו

ו. נחזור לדברינו, שאלנו בפסוק: אם כתוב: "כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שָׁמְתִי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ", למה צריך לסיים - "כִּי אֶנִּי ה' רַפְאֵךְ", הרי אם אין מחלה, אז לא צריך רפואה? ומתוך רבינו בליקוטי מוהר"ן (תורה א' ח"ב את י"א) שהקב"ה נותן רפואה בזמן צמיחת המחלה, עוד קודם שהמחלה תופיע, לפני שהיא מתפשטת בשאר התאים, ואז גם הרבה יותר קל לרפא, לעומת זאת

והוא שואל אותנו: 'למה לא הלכת לרב שיאמר עלי פרק תהליסך? והוא ענה: באמת לא הלכתי לרב, אבל מאיפה אתה יודע, מה אתה נביא? אמר לו בעל הפרדס: מאיפה אני יודע אתה שואל? כי עדיין לא מכרתי את הפרדס, אם היית הולך לרב הצדיק והיה אומר עלי פרק תהלים, כבר הייתי מוכר את הפרדס, ומזה שעדיין לא מכרתי, הבנתי שעדיין לא הלכת לרב.

ואמר הרב שבדרון, איך אני יודע שאנשים לא מכוונים בברכת 'אשר יצר'? כי יש אנשים חולים שמאושפזים בבתי חולים, ובאמת אם הם היו מכוונים ב'אשר יצר' – הם היו בריאים לחלוטין. כי אם נזכה לכוון ב'אשר יצר' כראוי, לא צריך בתי חולים ולא רופאים.

סעיף אחר בשולחן ערוך לפרש את ברכת אשר יצר

י. היום בעז"ה נלמד פרצוף של עשר עניינים בברכת 'אשר יצר' על פי עשר הספירות כדי שנוכל לזכור אותן, ומאוד נתחזק ונתעורר בענין עשרה הדברים האלה ב'ברכת אשר יצר'. וקודם כל, נשים לב לדבר מאוד מעניין: 'שולחן ערוך' זה ספר הלכה, ולרוב לא כתוב בו מוסר ופירושים, ובכל זאת בסיומן ו' בשו"ע סעיף א' בענין ברכת 'אשר יצר' יש את אחד הסעיפים הארוכים ביותר בשו"ע, ושם השו"ע מאריך בפירושים ומוסר בענין 'ברכת אשר יצר', ושם רואים שהענין של 'ברכת אשר יצר' לומר אותה בכוונה, זה חלק עיקרי ביותר מההלכה של קיום מצות ברכת 'אשר יצר'.

אלף - בחכמה, פלא - בכח

יא. ענין א' בספירת ה'כתר'. כתר נקרא 'פלא', שזה ההיפך מהמילה אל"ף – יש כמה מילים בתנ"ך שיש בהם אותיות כפולות (לכבדך, 'הלויה, 'ושננתם' וכו'). אבל אות א' כפולה זה קצת נדיר, יש את זה בפסוק באיוב (לג, לג) "הַחֲרָשׁ וְאַאֲלֶפֶף חֲכָמָה", (וכן ובראשית יב, ב) "וּמִקְלָף אֲאֹר" – ששם יש אות אל"ף כפולה. בפרשתנו יש פסוק שיש בו חמש מילים רצופות שמתחילות באות א' – וזה הפסוק בשירת הים (שמות טו, ט): "אָמַר אוֹיֵב אֲרָדָף אֲשִׁיג אֲחַלֵּק שְׁלָל", ומפסוק זה באיוב "הַחֲרָשׁ וְאַאֲלֶפֶף חֲכָמָה" – לומדים ש'אלף' זה בחכמה.

ומאיפה האל"ף יונקת? מההיפך של אל"ף שזה 'פלא' – שזה בחינת ה'כתר'. ז"א, אל"ף כפי הסדר זה בחינת 'חכמה' ('אשר יצר את האדם בחכמה) אבל היותר גבוה זה כשהופכים את האל"ף – ונעשה 'פלא' שזה בחינת ה'כתר'. יוצא שהחלק הגבוה ב'ברכת אשר יצר' הוא בחתימה (והכל הולך אחר החיתום) כי חותמים בברכת 'אשר יצר': "רופא כל בשר ומפליא לעשות",

הפלא שביצירת האדם

יב. ומהו הפלא שחותמים בברכה? כתוב בשו"ע (סי' ו' ס"א) "ומפליא לעשות מפני שהאדם דומה לנוד מלא רוח, ואם יעשה אדם בנוד נקב בחדה של מחט הרוח יוצא, והאדם מלא נקבים ורוחו משתמרת בתוכו, הרי זה פלא. ועוד יש לפרש על שם שבורר טוב המאכל ודוחה הפסלת. וכתב שם הרמ"א: ועוד יש לפרש שמפליא לעשות במה ששומר רוח האדם בקרב וקושר דבר רוחני בדבר גשמי, והכל הוא על ידי שהוא רופא כל בשר כי אז האדם בקו

כשהמחלה התפשטה, כבר יותר קשה לרפא. וז"ל רבינו: "כָּל הַמַּחֲלָה וְכוּ' לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ", הִנְנוּ שְׁלֹא יָבִיא אוֹתָךְ לַיְדֵי מַחֲלָה בְּלָל, כִּי יִרְפָּא אוֹתָךְ מִקֹּדֶם בְּעֵת צְמִיחַת הַמַּחֲלָה. וְזֶה "כִּי אֲנִי ה' רֹפֵאֲךָ" – 'אֲנִי ה' דֹּקָא, הִנְנוּ בְּעֵת צְמִיחַת הַמַּחֲלָה, שְׁאֵז אֵין יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ רַק 'אֲנִי ה', אֵז אֲרַפָּא אוֹתָךְ וְכוּ', ע"כ.

מה לרופאים בבית עושי רצון ה'

ז. הרמב"ן אומר (ויקרא כו, יא), וז"ל: הַדּוֹרֵשׁ הַשֵּׁם בְּנִבְיָא, לֹא יִדְרֹשׁ בְּרֹפְאִים, וְמָה חֵלֶק לְרֹפְאִים בְּבֵית עוֹשֵׂי רְצוֹן הַשֵּׁם, אַחַר שֶׁהִבְטִיחַ (שמות כג, כה) "וַיְבָרֶךְ אֶת לַחֲמֶךָ וְאֶת מִימֶיךָ וְהִסְרַתִּי מִחֲלָה מִקִּרְבְּךָ", וְהִרְוֵאִים אֵין מַעֲשֵׂיהֶם רַק עַל הַמַּאֲכָל וְהַמְשָׁקָה לְהַזְהִיר מִמֶּנּוּ וּלְצוֹת עֲלָיו וְכוּ'. וכידוע זו גם שיטת רבינו (שיחות הר"ן שיחה נ) שלא ללכת לרופאים, אלא שהרמב"ן מוסיף עוד: שכל הענין האמיתי של רופא זה לומר לך מהם המאכלים הטובים כדי שלא תחלה. וכמו שאומר הרמב"ם (ה' דעות א, כ) "כָּל הַמְנַהֵיג עֲצָמוּ בְּדַרְכֵים אֱלוֹ שְׁהוֹרֵנּוּ, אֲנִי עָרַב לוֹ שְׁאֵינוּ בָּא לַיְדֵי חֲלֵי כָּל יָמָיו עַד שֶׁיִּזְקַן הַרְבֵּה וְיָמוּת וְאֵינוּ צָרִיךְ לְרֹפֵא. וְיִהְיֶה גּוֹפוֹ שְׁלֵם וְעוֹמֵד עַל בְּרִיו כָּל יָמָיו". (קודם לכן שם, האריך הרמב"ם לפרט איזה מאכלים מועילים לגוף ואיזה מזיקים). וזה הפשט בפסוק: "כִּי אֲנִי ה' רֹפֵאֲךָ" – אני ארפא אותך קודם שתתחיל המחלה.

הרפואה הכי טובה שה' שומר עלינו לא להיות חולים

ח. ונוסיף עוד, בטבע העולם כשאדם כבר נפל לחולי, אז אפילו שהוא התרפא, אבל הרבה פעמים האדם לא חוזר לאיתנו לגמרי, וזה בנוסף למה שהוא סבל בזמן החולי, (וכמו שהיה עם הקורונה שיש 'פוסט קורונה' וכו'), כי יש רשימו שנשאר בגוף מהמחלה, ולכן הרפואה הכי טובה היא ישירות מהקב"ה, זה שאדם יהיה בריא כל הזמן, ולא יהיה חולה בכלל. כמו רכב שעבר תאונה קשה ותיקנו אותו במוסד, אבל זה כבר לא אותו רכב חדש ותיקן, כי הוא עבר תאונה, ויש לו 'ירידת ערך'. גם הבקאדם שהיה חולה וניתחו אותו יש לו 'ירידת ערך', ולכן עיקר הרפואה היא שהאדם לא יחלה ויהיה בריא כל הזמן.

איר אני יודע שלא ביקשת עלי אצל הרב?!

ט. כשלמדתי בירושלים בישיבת 'מעלות התורה' ב'שערי חסד', שם היה הרב שלום שבדרון ה'מגיד הירושלמי' (גיסו של הגרש"ז אוירבאך זצ"ל), והיו לו שיחות מוסר מאוד חזקות (מובאות בספרו 'קול חוצב'). ופעם הוא דיבר על הענין הזה של 'ברכת אשר יצר' בכוונה, והוא סיפר סיפור כדרכו: היה יהודי שהיה לו פרדס, ופעם כשהוא נצרך כסף, בלית ברירה הוא החליט למכור את הפרדס, אלא כיון שהקונים ידעו שהוא זקוק לכסף, הם ניסו להוריד אותו במחיר יותר מדי, והוא כמובן לא הסכים להפסיד כל כך, ולכן הוא לא הצליח למכור את הפרדס, ולא ידע מה לעשות.

היה לו חבר בירושלים, וביקש ממנו שילך לצדיק גדול אחד, ולבקש ממנו שיגיד עליו פרק תהלים בשביל שיצליח למכור את הפרדס. והחבר הסכים. אחרי שבוע פוגש בעל הפרדס את החבר,

הצרכים שלו. ולכן אומר הקב"ה לחירם מלך צור: 'בך הסתכלתי ובראתי באדם את נקבים נקבים', וכך יודעים כולם שאינך אלוה.

הצרכים, זה אחד הדברים שאנחנו שונים ממלאכי השרת, וכמובא בגמ' יומא (דף עה:) שהמן הוא מזון של מלאכי השרת, ולכן המלאכים אין להם יציאות, כמו שכתוב (תהלים עה, כה) "לָהֶם אֲבִירִים" – לחם שנבלע באברים. אבל לבני אדם חוץ מאוכלי מן, יש להם יציאות, ולמה הקב"ה עשה שיש לאדם יציאות? כדי שאדם לא יתגאה ויעשה עצמו אלוה.

ואם כן הכוונה הראשונה שנכוון ב'אשר יצר' – זה לשבור את הגאווה, את 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה', כי כשאדם מתפנה ורואה את ביזוינו במקום 'בית הכבוד' (בלשון סגי נהור), אז הוא נזכר באפסיות שלו, ושהוא רימה ותולעה, כמו שאמרו בגמ' (ברכות יז): "עפר אני בחיי קל וחומר במיתתי", וע"י זה אם יש לו קצת שכל, הוא מקבל ענוה וממליך עליו את הקב"ה. כך צריך לכוון כבר לפני שנכנסים לבית הכיסא, ובבית הכסא, להיזכר במיאוסו וסרחונו, כי הקב"ה ברא אותנו שנצטרך לצרכינו, כדי שעי"ז הוא יזכור את הפחיתות שלנו, זכולי האי ואולי.

החכמה הנפלאה שבבריאת האדם

טו. ענין שני בספירת החכמה. אומר השו"ע שם בתחילת הסעיף: "בְּרַךְ אֲשֶׁר יִצַּר אֶת הָאָדָם בְּחָכְמָה, שֶׁבְרִיאַת הָאָדָם הִיא בְּחָכְמָה נְפִלְאָה". הבריאה הכי מיוחדת שברא הקב"ה בעולמו זה האדם, כי יש לאדם דבר שאין לשום נברא – וזה השכל הבינה וכח הדיבור. כמה שהיום מנסים לעשות 'בינה מלאכותית', כל זה על פי נתונים שהכניסו, שהיא בוררת על פי כל הנתונים שנתנו לה, מה לעשות, אבל לא שייך ליצור בינת מוח אדם אנושי שחושב מעצמו ושתהיה לו בחירה, אלא רק לאדם, מכיון שהאדם הוא בחיר הבריאה.

ולכן מברכים: "אשר יצר את האדם – בחכמה". והחכמה אומר השו"ע: "שֶׁבְרִיאַת הָאָדָם הִיא בְּחָכְמָה נְפִלְאָה" – וזה כפשוטו, כולנו רואים כמה חכמה יש בבריאת האדם. פירוש שני – אומר השו"ע – 'על שם שהגוף דומה לנוד מלא רוח והוא מלא נקבים'... כגון: פה, וחטם, ופי טבעת וכו'. הרי אם ניקח בלון מלא אויר ונעשה בו אפי חור קטן, מיד הוא יתפוצץ וכל הרוח יוצאת החוצה.

'שֵׁאֵם יִסְתֵּם אֶחָד מֵהֶם' – פְּלוֹמֵר, יֵשׁ נֶקֶב אֶחָד שֶׁהוּא הַפֶּה, שֶׁכִּשְׁהוּא בְּמַעֵי אִמּוֹ הוּא סְתוּם, וּכְשִׁיִּצֵּא לְאוֹר הָעוֹלָם הוּא נִפְתָּח, וְאִם כִּשְׁיִצֵּא לְאוֹר הָעוֹלָם הָיָה נִשְׁאָר סְתוּם, לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם אֶפְלוּ שָׁעָה אַחַת. וְגַם בְּרֵא בּוֹ אֲבָרִים רַבִּים חֲלוּלִים, כְּמוֹ: לֵב וְכִרְס וּמַעִים. וְהָאֲבָרִים הַחֲלוּלִים אִם הָיָה נִפְתָּח אֶחָד מֵהֶם, לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם וְכוּ', וְזֹאת הַחֲכָמָה הַנְּפִלְאָה שֶׁל הַקַּב"ה, אִיךָ שֶׁהָאָדָם מְחַזֵּק אֶת הָרוּחַ שְׁלוֹ.

קודם הקב"ה התקין לאדם מזונותיו ואח"כ ברא

טז. והכוונה השלישית בחכמה – אומר השו"ע: 'שֶׁהִתְקַיֵּן מְזוֹנָתוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן וְאַחַר כֵּן בְּרָאוּ'. וזה יסוד גדול, אדם כל הזמן עוסק בפרנסה, והרי לפני שהוא נברא כבר הקב"ה ברא את

הבריאות ונשמתו מִשְׁתַּמֶּרֶת בְּקֶרְבוֹ, עַכ"ל. וביאור דברי הרמ"א, הנשמה היא רוחנית שברוחניות "חֲלַק אֱלֹהִים מִמַּעַל" (איוב לא, ב), והגוף הוא גשמי שבגשמיות, וזה פלא איך הקב"ה מחבר אותם יחד, והגוף והנשמה יכולים להתקיים בחבירות למשך 120 שנה.

בגלל חירם מלך צור עשה הקב"ה נקבים לאדם

יג. ויש עוד ענין שמובא בגמרא (ב"ב עה.) לפני שהקב"ה ברא את העולם, הוא הסתכל בכל הנשמות מכל הדורות שעתידים לחיות בעולם, כל נשמה עם הפרצוף שלה וגם כל הפרצופים של אותה נשמה בכל הגלגולים. ואגב, זו הסיבה שאין שני אנשים זהים, ואפי' תאומים זהים בדיוק, באמת הם לא זהים לגמרי, כי לכל נשמה, הקב"ה נותן לו פנים וצורה אחרת, וכולם עומדים לפני הקב"ה, עוד קודם שהם יורדים כאן לעולם. והגמרא שם מביאה את הפסוק (יחזקאל כה, יג) על חירם מלך צור "מְלֹאכֶת תְּפִיף וְנִקְבֵיף בָּךְ בְּיוֹם הַבְּרָאָה פִּנְנִי". אמר ר' יהודה אמר רב: אמר לו הקב"ה לחירם מלך צור: 'בך נסתכלתי ובראתי נקבים נקבים באדם', וכמו שנבאר הטעם.

במדרש (בראשית רבה פד, ד) כתוב: שחירם מלך צור, היה חברו של יהודה כמו שכתוב (בראשית לח, א) "וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אָחִיו וַיֵּט עַד אִישׁ עַד־לְמִי וְשָׁמוֹ חִירָה", וז"ל: רבנן אמרי חירה הוא חירם שהיה בימי דוד, שנאמר (מלכים א' ה, טו) "כִּי אָהֵב הָיָה חִירָם לְדָוִד כָּל הַיָּמִים" – למוד היה האיש הזה להיות אוהב לשבט הזה. וכתוב שם עוד במדרש: שהוא האריך ימים וחי כאלף ומאתים שנה, ויש אומרים שהוא נכנס חי לגן עדן, וכמו שמשמע מהפסוק ביחזקאל הנ"ל "בְּעַדְן גֵּן אֱלֹהִים הָיִיתִי".

הרצה לעשות עצמו אלוה אומר שאינו צריך לנקבו

יד. כי באמת בתחילה חירם היה אהוב לפני הקב"ה, אבל בסוף ימיו חטא, ועשה את עצמו אלוה, (כמובא במדרש בראשית רבה ט, ה). כי חירם מלך צור ראה, שהוא מאריך ימים אלף ומאתים שנה, וכתוב שם את כל הגדולה שהיתה לו, הוא עשה ארמון מדורים מדורים כמו שבעה רקיעים ומלך שם. ואז אמר הקב"ה לחירם מלך צור: כשבראתי את האדם ידעתי שתמצא לעשות את עצמך אלוה (ותטעה את העולם אחריו), ולכן בראתי באדם 'נקבים נקבים' – היינו שיצטרך לנקביו, שבזה יודעים הכל שאינו אלוה.

רואים את זה גם אצל פרעה, שם עשה את עצמו אלוה, כמו שכתוב (יחזקאל כט, ג) "אֲשֶׁר אָמַר לִי יְאֹרִי וְאֲנִי עֲשִׂיתִנִּי" – שעשה את עצמו אלוה, וכמו שמובא במדרש (שמות רבה ה, יד; ח, א) כתוב (שמות ה, טו) "לֵךְ אֵל פְּרַעֲהַ בְּבִקְרֵה הַנְּהַ יִצְאֵה מִמִּצְרַיִם וְנִצַּבְתָּ לְקִרְאָתוֹ עַל שְׂפַת הַיָּאֵר", פירש רש"י: "לנקביו, שהיה עושה עצמו אלוה, ואומר שאינו צריך לנקביו, ומשכים ויוצא לנילוס ועושה שם צרכיו" (שמות רבה ט, ז). פרעה עשה עצמו אלוה ואמר שהוא לא צריך להתפנות, והיה משכים בבוקר והולך ליאור ומטיל את צרכיו. וכדי שלא יראו אותו, היה עושה עוצר במצרים, עד שעה 6:00 בבוקר אסור לצאת מפתח הבית, ומי שייצא דמו בראשו. כי מי שרוצה לעשות את עצמו אלוה, אחד הדברים שהוא צריך זה להעלים את

והוא נמשך לאכול אותו. ועוד, שהגוף מושך אליו את המאכל ובולע אותו ואפילו התינוק שרק נולד, כבר יש לו כח מציצה חזק בשפתיים, והוא יכול לינוק מהאם חלב. ומהפה נמשך המאכל אל הגוף בפנים. ב. כח המחזיק – הגוף מחזיק את האוכל בתוכו ולא מחליק ונופל למטה ויוצא החוצה. ג. כח המעכל – שמעכל ומפרק את האוכל. וזה פלא גדול, יש לנו מיצים בקיבה כל כך חריפים שמעכלים אפילו בשר ומפרקים אותו לגורמים, והפלא שהם לא מעכלים את המעינים שלנו. (אם אדם אוכל קישקע אמיתי, שעשוי ממעינים של בהמה, וממלא בבצק ותבלינים ומבשלים את זה בחמין, המעינים שלו יכולים לעכל את זה, אבל את המעינים שלי בעצמי הם לא מעכלים). ד. כח הבורר – אחרי שהגוף מעכל את המזון, הוא בורר מתוך המאכל את הליחות הטובות שיש בו, ואת כל הויטמינים והמינרלים, ומזה נוצר הדם בגוף, כי מערכת העיכול של הגוף היא כמו מעבדה מופלאה, שמבררת מכל מאכל את כל החומרים הטובים שהגוף צריך, והיא פועלת כמו מחשב על משוכלל שיודע לעשות את העבודה. וכמו כן הכבד הוא אחד המעבדות הכי גדולות של הגוף, וכל הפעולות והאנזימים שעושה הכבד כדי לפרק כל מאכל לגורמים שלו. ה. כח הדוחה – שיש לאדם כח להוציא את כל הפסולת החוצה. וגם זה רפואה גדולה, וכמו שאומר שם השו"ע: "דופא קל בפשר – על שם הנקבים שפרא בו להוציא פסלת מאכלו, כי אם יתעפש בפתן ימות, והוצאתו היא רפואה".

הקבלת הכוחות האלו לד' יסודות והנשמה

כ. ויש לרמוז: שחמשת כוחות האלו נרמזים בארבע יסודות: אש, רוח, מים, עפר – שמהם נברא האדם והנשמה. ונסביר את הדברים: רבינו אומר בליקוטי מוה"ר"ן (תורה ע'): שהעפר – האדמה מושכת את הכל, וזה 'כח המשיכה' של כדור הארץ, ולפי זה 'כח המושך' (שהגוף מושך את המאכל) – בא מיסוד העפר שבגוף האדם.

כח המחזיק – אלו השרירים שנסגרים ומחזיקים את האוכל בגוף – זה כנגד הנשמה. שהרי גם אדם שמת, יש בו עדיין את ארבעת היסודות: הוא עדיין חם – שזה יסוד האש, ויש בו לחות – יסוד המים וכו', ויש בו עדיין אויר מיסוד הרוח, וגם את יסוד העפר, ומה חסר בו? הנשמה, ולכן הוא לא יכול להיזיז שום אבר.

כוח המעכל – כנגד יסוד האש, כי המיצים החריפים והחומצות שבקיבה, הם כמו אש שאוכלת ומעכלת, כדי לפרק את המאכל.

כח המברר – כנגד יסוד המים. ולמה? כי יש הרבה דברים שבוררים אותם ע"י מים, למשל שמים קטניות בתוך מים, וכל הלכלוך צף למעלה וכך אתה בורר אותם. ולכן המים יש להם את הכוח לברר, ע"י שהם מרימים את הקל ומשקיעים את הכבד.

כח הדוחה – כנגד יסוד הרוח, והוא גורם שהפסולת תצא מהגוף. וזה חידוש יפה לקשר את חמש הכוחות (כח המושך, כח המחזיק, כח המעכל, כח הבורר, וכח הדוחה) לארבע היסודות אש, מים, רוח, עפר – והנשמה. וזאת ההתבוננות במעשי ה' הגדול שעשה באדם, היא כנגד ספירת ה'בינה', שנתבונן ונבין דבר מתוך דבר בכל הכוחות האלה שיש באכילה.

הפרנסה שלו (כמו שאמרו חז"ל ונדה לא: "זכר בא וככרו בידו") וכמו שלפני שנברא האדם, נבראו כל בהמות, והחיות והצמחים שהם המזון של האדם, והאדם נברא אחרון ביום שיש, כל זה כדי ללמד אותנו שפרנסתו נבראה לפניו, והיתה מוכנה לו, ורק אחר כך הוא נברא, ואם קודם שברא הקב"ה את האדם כבר ברא את פרנסתו, אז ודאי שיש לכל אדם פרנסה, ואין צורך לדאוג על הפרנסה שלו.

בעלי דעה קודם קובעים פרנסה ואח"כ נושאים אשה

יז. הסדר הזה שקודם פרנסה ואחר כך נברא האדם, זה נפסק להלכה, וכמו שהרמב"ם אומר (דעות ה, יא) דַרְךָ בְּעֲלֵי דָעָה (החכמים) שִׁיקְבַע לוֹ אָדָם מְלֵאכָה הַמְפְרֶנֶת אוֹתוֹ תַחֲלִילָה, וְאַחֲ"כִּי יִקְנֶה בֵּית דִּירָה, וְאַחֲ"כִּי יִשָּׂא אִשָּׁה. אֲבָל הַטְּפָשִׁין מִתַּחֲלִילִין לִשְׂאָ אִשָּׁה וְאַחֲ"כִּי אִם תִּמְצָא יָדוֹ יִקְנֶה בֵּית, וְאַחֲ"כִּי בְּסוֹף יָמָיו יִתְחַדֵּ לְבַקֵּשׁ אֲמָנוֹת אוֹ יִתְפָּרֵס מִן הַצְּדָקָה". למעשה, לגבי אברכים זה גם חשוב, כי אברך קודם שמתחתן צריך לדעת באיזה כולל בעו"ה הוא ילמד, לדעת אם יש בכח אשתו לעזור לו בפרנסת הבית. וכל זה נכלל בדברי הרמב"ם כאן. כי כך הקב"ה כשברא את העולם, בתחילה הוא ברא לאדם פרנסה שיהיה לו ממה לחיות, ורק אחר כך הוא ברא את האדם.

כל תינוק קודם שנוצר קודם הקב"ה מכין לו מזון

יח. אומר הצ"ח (ברכות י) שהענין הזה קשור לכל אדם, כי לפני שהקב"ה בורא תינוק, קודם הוא בורא באשה את השליה, וכשנוצר הוולד וגודל ומתפתח ברחם הוא מקבל שם את המזון. וכן לגבי החלב שיונק מאמו, קודם כל יש לאשה חלב כבר בסוף ההריון, (עד כדי כך שלפעמים החלב קצת יוצא ממנה לבר), כדי שכשהתינוק יוולד מיד יש לו את החלב מוכן.

וזה מסר לכל אדם, שמהחכמה של הקב"ה בבריאת האדם, שלפני שהוא בורא את האדם, כבר הוא מכין לו את הפרנסה, ולכן אין לאדם לדאוג על הפרנסה. הדאגה שמכלה את חיי האדם – זו דאגת הפרנסה, ולא רק הטרחה של הפרנסה שבזה קצת מחויבים כמו שכתוב (בראשית ב, יט) "בַּיַעַת אֶפְיָךְ תֹּאכַל לֶחֶם", אבל הדאגה זה כבר 'תוספת יוקר' שהאדם דואג ממה יתפרנס ומה יהיה מחר. הקב"ה אומר, בראתי אותך בחכמה, הכנתי לך כבר את הפרנסה, אל תדאג ותסמוך עלי שאני זן ומפרנס אותך (וכמ"ש ותהלים נה, כג: "הַשֶּׁלֶף עַל ה' יִקְבֵּץ וְהוּא יְכַלְכֵּל") ואלו שלושה הפירושים שבחכמה. א. בריאת האדם בחכמה. ב. שהאדם כמו נוד עם רוח, ולא יוצאת ממנו הרוח. ג. שהקב"ה ברא את הפרנסה לאדם לפני שהוא נברא.

חמשה כוחות באכילה: מושך מחזיק מעכל בורר דוחה

יט. ענין שלישי בספירת ה'בינה'. רבינו יוסף חיים בספרו 'עוד יוסף חי' (פר' ויצא) מאריך בענין 'ברכת אשר יצר', והוא מסביר שכשברא אדם אוכל מזון פועלים בו חמשה כוחות: א. כח המושך. ב. כח המחזיק. ג. כח המעכל. ד. כח הבורר. ה. כח הדוחה.

ונבאר אותם קודם בקצרה: א. כח המושך – בענין כח המושך יש שני פירושים: קודם כל שאדם נמשך למאכל, הוא רואה מאכל

על ידי התבוננות בבריאת האדם מגיעים לאהבת ה'

כא. ענין רביעי בספירת ה'חסד'. הסמ"ג (עשין ג') מונה במצוה השלישית את מצות "אהבת השם. והוא מסביר, איך אדם יאהב את הקב"ה? על ידי ברכת שיתבונן בגופו הוא יגיע לאהבת הקב"ה. ברגע שאדם חושב איך הקב"ה ברא אותו, נקבים נקבים, חלולים חלולים וכו' הכל כמו שצריך, יש ידיים למלאכה, ורגליים להלך, מוח לחשוב לב לאהוב, כשאדם מתבונן בעצמו בכל דבר ודבר ביצירה 'אשר יצר את האדם' – ומברך את הקב"ה באהבה גדולה, ומסתכל ומתבונן בכל מילה ב'אשר יצר', על כל הנפלאות והחכמה שהקב"ה עשה באדם, מזה האדם מגיע לאהבת ה'.

אהבת ה' זו אחת המדרגות הגבוהות ביותר שיש. כי ביראת העונש לבד, זה לא מספיק כי האדם ירא על עצמו, אדם שעושה מצוות ונזהר מעבירות, כדי שלא יקבל עונשים, זה לא נקרא שהוא באמת ירא לכבוד הקב"ה, (למשל אדם שלא נוסע על 160 בגלל שהוא פחד מהמטרה, זה חצי טוב, כי לפחות הוא לא נוסע מהר, אבל אם יודע שאין שטרים, הוא יעשה שטויות). ולכן יראת שמים מתוך פחד, זו מדרגה פחותה (עי' בהקדמת הוזהר דף יא.). אבל כשאדם אוהב את הקב"ה, אז גם כשאין לאדם יראה, הוא לא יפגום – מחמת האהבה שלו לקב"ה. ולכן אמרו חז"ל, שהאהבה יותר גבוהה מהיראה, כי אהבה היא יותר מושלמת, היא נעשית מתוך רצון, כי מרצוני אני אוהב את הקב"ה. לעומת זאת ב'יראה' אדם ירא בעל כורחו. וכדי לזכות לאהבת השם – אומר הסמ"ג – זה ע"י שאדם מתבונן בבריאה הנפלאה של גוף האדם. וזה הענין בחסד, כי חסד זה אהבה.

להגיע ליראה מתוך ברכת אשר יצר

כב. ענין חמישי בספירת הגבורה. יש כאן שני פירושים של רבי חיים הכהן הצדיק מארס צובה (שהיה תלמידו של רבי חיים וישאל) שכתב סידור כוונות על-פי שער הכוונות (כשהייתי ילד לפני יותר מארבעים שנה היה לנו בבית את הסידור הזה בכתב יד של רבי חיים כהן מלפני כ-400 שנה, ואבא היה לומד הרבה מהסידור הזה, זה היה סידור יפה במיוחד). והוא כתב ספר על השולחן ערוך שנקרא 'מקור חיים', ושם הוא מסביר (סי' ו') על הענין של 'ברכת אשר יצר', שמתוך 'ברכת אשר יצר' – אדם מגיע לשני סוגים של יראה.

היציאות מראות אם אכלת דבר בריא או לא

כג. היראה הראשונה: כשאדם רואה את היציאות של הנקבים שלו, אז הוא מתיירא מלאכול את הדברים הערבים לחיך אבל מזיקים לגוף. אדם שאכל משהו טעים שהוא לא בריא, אמנם הוא נהנה לאכול אותו, אבל מהר מאוד הוא יקבל סימן שהוא אכל משהו לא טוב, זה לפי היציאות שלו (למשל אני אלרגי לבצל, ולמרות שבצל זה טעים מאוד, בפרט מטוגן, אבל מיד אני יסבול ביציאות. הרבה פעמים לפי היציאות אדם יודע למה הוא אלרגי) וע"י היציאות של האדם, הוא מתיירא שלא להיות חולה, והוא שומר על עצמו. ומודה להקב"ה על בריאותו, כשמברך 'אשר יצר' בכוונה. הרמב"ם בהלכות דעות (פ"ד ה"ג): 'לְעוֹלָם יִשְׁתַּדֵּל אָדָם שִׁיְהִי מְעִיז רַפִּינ' כָּל יְמָיו וְיִהְיֶה קְרוֹב לְשִׁלְשוֹל מְעֵט. וְזֶה כָּלֵל גְּדוֹל בְּרִפּוּאָה כָּל זְמַן שֶׁהָרַע... יוֹצֵא בְקִשִּׁי

חֲלָאִים רָעִים בְּאִים", ע"כ. ובאמת כדאי ללמוד מה זה נקרא שהיציאות בריאות, ומה זה יציאות לא בריאות, ואם יש לאדם תקופה ארוכה יש יציאות לא טובות אז זה סימן שהוא אוכל מאכלים לא בריאים, ויש בזה הרבה כללים.

עוד נקודה, אם יש ריח חזק לא טוב ביציאות – זה סימן שאכלת דבר לא טוב. אדם שאוכל אוכל בריא כמעט לא צריך להיות לו שום ריח. ומכל זה נתבונן כמה הקב"ה אוהב אותנו, שהאדם יכול להרגיש מיד אחרי היציאה, אם הוא אכל אוכל טוב או לא. והדבר הזה נותן לאדם יראה, שלא לאכול רק מה שערב וטעים לחיך.

כשאדם ירא שלא יחלה, הוא בא ליראת שמים

כד. דבר נוסף: ברכת 'אשר יצר' מזכירה לאדם שיש מחלות רחמנא ליצלן, ושהקב"ה מרפא אותו מהן. ויראת גופו מביאה אותו ליראת שמים, כמו שאומרים שבתי חולים זה הספר מוסר הכי גדול, אם אדם מבקר באיזו מחלקה בבית חולים, ישר הוא מפחד, הוא רואה מה שווה בקאדם, אתה רואה גבר שהיה אדם חזק, כולם פחדו ממנו, ועכשיו נמצא על המיטה כמו אבן שאין לה הופכין. וזה מה שמסביר רבי חיים הכהן, שע"י ברכת 'אשר יצר' אדם מזכיר לעצמו מה האפסיות של האדם, וזה נותן בו יראה.

השתלשלות כתיבת ההלכה

כה. ענין ששי בספירת ה'תפארת'. כתוב ב'פתח אליהו' (הקדמת התיקונים דף יז): 'תפארת גופא'. ר' יעקב בעל הטורים (הבן של הרא"ש), יש לו כמה ספרים, אבל שני ספרים הם מאוד מפורסמים: 'בעל הטורים' על התורה, והספר השני זה 'ארבעה טורים' שקדם לשולחן ערוך. ההשתלשלות כתיבת ההלכה היא מאוד מעניינת, בהתחלה היה רק את הש"ס, מי שרצה לפסוק הלכה, היה צריך ללמוד את כל הש"ס, כך היה בזמן האמוראים. בשלב השני באו הגאונים וכתבו כל מיני קבצים של תשובות, ופסקו הלכות מתוך הש"ס, וכך יוכלו ללמוד הלכה למעשה מתוך שו"ת הגאונים.

שלב הבא הגיע הרי"ף, ועשה דבר גאוני: לקח את כל הש"ס כולו, והוציא ממנו רק את הלכה למעשה, והוא עשה קיצור למסכתות, כי העתיק את לשון הגמרא מכל הש"ס רק את מסקנת ההלכה, והשמיט את כל השקליא וטריא, ושאר דברים. אבל עדיין שאדם בא ומחפש הלכה איפה היא נמצאת, אם זה נמצא ברי"ף על שבת או על יבמות וכו', לפעמים אתה יודע איפה לחפש ולפעמים לא, כי הסוגיא לא תמיד במקומה.

החידוש שעשה הרמב"ם

כו. בשלב הרביעי, הרמב"ם היה הראשון שלקח בעיקר את דברי הרי"ף, וסידר אותם לפי נושאים. ידוע בכל מקום שהרמב"ם אומר 'הרב' – הכוונה לרי"ף, ואפילו שהרמב"ם לא ראה את הרי"ף, כי הוא כבר נפטר, והוא למד אצל תלמיד הרי"ף – הר"י מגאש שהיה רבו. הרמב"ם מספר על רבו הר"י מגאש שכשהוא היה ילד, היה לב האיש ההוא מבעית בתלמוד, והיה גאון הכי גדול, וכבר בתור ילד הר"י מגאש היה מלמד תורה, מרוב הגאונות העצומה שהיתה

והרי"ף כנגד הרא"ש, ולכן על פי רוב כך ההלכה בשולחן ערוך. אכן הרמ"א – 'בעל המפה', כשראה זאת, כתב בהגהות על השולחן ערוך את כל מנהגי האשכנזים, ועוד כמה הוספות שנשמטו מהשולחן ערוך, כך שהשולחן ערוך הוא ספר מושלם. אצל הספרדים בעיקר 'הלכה כמו מרן ואפי' מאתיים פוסקים חולקים עליו, (מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל חיקק את הדבר הזה מאד).

חלולים חלולים גימטריא רמ"ח

כט. נחזור לעניינינו. חוץ מארבעה טורים, הטור כתב ספר 'בעל הטורים על התורה', וכידוע המיוחדות שלו היתה שהוא מאד אהב לעשות גימטריות, ואפילו בספר ההלכה שלו, יש הרבה גימטריות, (יש אנשים כשהם רואים מילים, הם רואים גם את המספרים שלהם). הטור מסביר דבר יפה על ברכת 'אשר יצר', שהמילים 'חלולים חלולים' שאומרים בברכה – זה עולה 248 – כמנין רמ"ח. ובגלל הגמטריא הזאת לא אומרים 'חללים חללים' (כמו שפעם היתה נוסחא כזאת), כיון שהגימטריא לא מסתדרת – זה סימן שזה טעות. ולכן הוא אומר שהגירסא הנכונה בברכת אשר יצר היא: 'חלולים חלולים', מכיון שחלולים חלולים, זה כנגד כל הרמ"ח האיברים שבאדם.

מוסיף הגאון מוולנא (בספרו אמרי נועם על ברכות דף ס' ע"ב), והוא כותב: שהפירוש 'חלולים חלולים', שבכל האיברים של האדם יש בהם חללים. וההסבר: בכל אבר ואבר יש לו ורידים שהם מוליכים את הדם לאיברים, והם חלולים. ובעצמות יש 'מח עצם', וגם הם חלולים, וגם העור כולו יש בו נקבים נקבים, כדי שייצא משם הזיעה. ויותר מזה, אפילו השערות הן חלולות, ואם תסתכל על שיערה במיקרוסקופ, תראה שכל שיערה היא כמו צינור. וזו הסיבה שכשאדם לא מתקלח יומיים, הוא מרגיש שהשיער שומני, ומאיפה מגיע השומן? השערות הן כמו צינורות שמוציאות החוצה את השומנים. כל שיערה יש לה זקיק, שורש, השיער וכו', והיא יונקת מהגוף, או מהראש ומשם היא מוציאה את כל מותריה מוח. הרי המוח שלנו עובד, וכמו מנוע רכב שיוצא מהאגוזו שלו עשן, גם המח עובד ומוציא החוצה דרך השערות את כל מותריה המוח. (דרך אגב רבינו מסביר בליקוטי מוהר"ן תורה ס"ו, שהסיבה שיש אצל זקנים נשירת שיער והקרח, כי אין להם כבר הרבה מותריה המוח, ולכן יש להם נשירה, כדי שלא יוציאו השערות מה שאין להם להוציא). וזה הפירוש ב'תפארת' שהיא 'גופא', והכוונה שכל האיברים שלנו הם בדוקא 'חלולים חלולים', כדי שאדם יוכל לחיות בבריאות.

למה מזכירים את 'כסא הכבוד' ב'אשר יצר'

ל. ענין שביעי בספירת הנצח. אומרים בברכת 'אשר יצר': גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאם יסתם וכו'. והשאלה, וכי זה רק גלוי לפני כסא כבודו, הרי כל ילד שיש לו קצת שכל מבין, שאם יסתם הלב של האדם או יפתח איזה עורק וכו', צריך להזמין את החברה קדישא, ולמה זה גלוי וידוע רק לפני כסא כבודך? גם למה בכלל מזכירים את כסא הכבוד, אפשר להגיד גלוי וידוע לפניך?

לו. ולכן יוצא שהרמב"ם הוא תלמיד של הרי"ף דרך רבו הרי"ף מגאש. ומה עשה הרמב"ם? לקח את כל הספרים שנכתבו לפניו, בתורה שבכתב, ואת כל הששה סדר משנה, ואת כל הש"ס, וכל תשובות הגאונים, וכל המדרשים, ולמד את הכל, והכניס לזיכרון העצום שלו. אחד הדברים המיוחדים אצל הרמב"ם, שהוא לא שכח מימיו דבר, והמוח שלו היה פלא כמו מחשב אנושי, שלוקח את כל הנתונים, ומסדר אותם לפי הסדר. (למשל כשלומד רמב"ם הלכות ספר תורה, הוא כותב סיכום שיש עשרים דברים שפוסלים בכתיבה, והוא מפרט את כולם. לעומת זאת אדם שלמד את כל הדברים הפוסלים, בקושי יכול למנות בעל פה חמישה דברים, והרמב"ם ישר הוציא מהזיכרון את כל המנין).

בכל ההלכות יש רמב"ם סדר ומנין המצוות שיש בכל הלכה, (מלבד מה שכתב בספר המצוות), והיה לרמב"ם מוח זך במיוחד. ולקח את כל ההלכות והדינים שיוצאים מכל התורה כולה, וחילק אותם ל-14 נושאים: מדע, אהבה, זמנים נשים וכו', וכתב בכל נושא פרקים, והכל מסודר בצורה פלאית.

החידוש של הרא"ש והטור

כו. בשלב הבא יש את הרא"ש שהוא חוזר והולך קצת לשיטה של הרי"ף, וכותב את ההלכות שלו כפי סדר הגמרא. והחידוש שלו אחר הרי"ף, וזה כדי לכתוב עוד מנהגים והלכות על פי בעלי התוספות, שהיו אחרי הרי"ף, ובבתי מדרש של התוס' נתחדשו הרבה הלכות. וגם בא הרא"ש לכתוב את מנהגי האשכנזים.

אחרי הרא"ש הגיע הבן שלו שזה ה'טור' רבינו יעקב בעל הטורים, והוא חזר לעשות כמו שעשה רמב"ם, ולקח את כל ההלכות של הרא"ש, וסידר אותם בארבעה חלקים (אורח חיים, יורה דעה, אבן העזר, חושן משפט), והשמיט את כל ההלכות שאינם נוגעות לנו (כמו הלכות טהרות, קדשים, זרעים), בשונה מהרמב"ם שכתב בדוקא על כל התורה כולה, והטור השמיט, כדי לעשות ספר יותר קצר.

השולחן ערוך

כז. בשלב הבא אחרי כמה דורות הגיע השולחן ערוך. ומה החידוש של השולחן ערוך? רבי יוסף קארו ראה שהטור בכל הפוסקים הוא הלך בעיקר בשיטת אביו הרא"ש, שלפי זה עיקר הפסק כפי האשכנזים, ורצה השולחן ערוך לכתוב את הפוסקים לפי חכמי ספרד. ועוד דבר, בטור יש לפעמים הרבה אריכות של דרשות ופירושים, וגם את כל זה השולחן ערוך השמיט.

ה'שולחן ערוך' פסק לפי ג' עמודי הוראה שהם: הרמב"ם, הרי"ף והרא"ש. (יש שהקשו מאיפה השו"ע לקח את הדבר הזה? אז צריך לדעת, שזה הרוח הקודש של מרן השולחן ערוך. ויש אומרים שכך ציווה אותו המגיד שהיה לו). ולכן השו"ע הולך כפי הסדר של הטור (א"ח, י"ד, אבה"ע, ח"מ), והוא עשה את אותה חלוקת סימנים שעשה הטור, אבל הוא בעיקר מעתיק את לשון הרמב"ם, ולכן חלק גדול מההלכות של השו"ע הם על פי לשון הרמב"ם מילה במילה. על פי רוב הרמב"ם והרי"ף הם אותו דבר, ויש מקומות בודדים שהרמב"ם חולק על הרי"ף, ויוצא ששניים מתוך שלושה עמודי הוראה, על פי רוב הם הרמב"ם

נשמות ישראל גנוזות תחת כסא הכבוד

לא. וכתב באבודרהם (בהלכות ברכת השחר), שהרי הנפשות גנוזות תחת כסא הכבוד, כמו שכתוב בגמ' בשבת (דף קנב:), ובוזוהר פרשת צו (ויקרא כט:). והנה כסא הכבוד הוא קדם לעולם, כמו שכתוב (תהלים צג, ב) "כִּכּוֹן כְּסֵאֲךָ מֵאֵז מְעוֹלָם אֲתָהּ", ומובא בגמ' בנדרים (דף לט:), ששבועה דברים קדמו לעולם ואחד מהם זה 'כסא הכבוד', הכסא הכבוד הוא נצחי, ולכן הוא נרמז בספירת ה'נצח'. ושם תחת כסא הכבוד הנשמות שלנו גנוזות, מובא במדרש (בראשית רבה א, ד) שמחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר. ובמדרש (שם ה, ז) כתוב: שהקב"ה קודם בריאת העולם התייעץ עם נשמות הצדיקים, שהיו גנוזות תחת כסא הכבוד.

כשחצים לעורר אהבה מסתכלים על ההתחלה

לב. כשאדם מברך 'אשר יצר' הוא מעורר רחמים מהקדוש ברוך הוא, שהוא יהיה בריא, ואיך אנשים אומרים 'העיקר הבריאות', וככל שמתבגרים יותר, רואים כמה הבריאות היא עיקר יותר גדול. כשאדם צעיר עד גיל 50 הוא מקריב את הבריאות בשביל הכסף, ועובד וקורע את עצמו ומקלקל את הבריאות, בשביל הכסף. ומגיל 50 הוא מקריב את הכסף בשביל הבריאות, מוציא את כל הכסף שהוא חסך בשביל הבריאות.

בברכת 'אשר יצר' אנחנו עושים פטנט, לעורר את אהבתו של הקב"ה עלינו. ניתן דוגמא: אדם רוצה לעורר אהבה, למשל חתן כלה שהתחתנו הם אוהבים, ואחר כך הם רוצים להזכיר לעצמם את האהבה שלהם, הם פותחים את האלבומים של החתונה של האירוסין, כי תמיד כשאתה מעורר את הבראשית וההתחלה זה מעורר מאוד את האהבה.

אנחנו אומרים להקב"ה: רבש"ע, אנחנו רוצים לעורר את אהבה שלך אלינו, הרי בהתחלה היינו גנוזים אצלך תחת כסא הכבוד, תזכור כמה אתה אהבת אותנו כשהיינו תחת כסא הכבוד שלך, ובזכות שזתזכור את אהבתנו תשלח לנו רפואה שלמה. רבינו מסביר בליקוטי מוהר"ן (תורה ל"ז ח"א) שהאהבה שיש לאב עם הבן כשהוא במוח שלו (עוד לפני שנוצרה הטיפה בכלל) זאת האהבה הכי גבוהה שיש, וזו אהבה שבדעת, וזה שייך לספירת הנצח, כי זו אהבה נצחית עוד קודם הבריאה ולאחריה.

לברך את ברכת ההודיה 'אשר יצר' מכל הלב

לג. ענין שמיני בספירת ההוד. 'הוד' זה לשון הודיה, ופה זוהי העבודת ה', כי ברכת 'אשר יצר' היא ברכת ההודאה, וצריך לומר אותה בכמה שיותר כוונה. תזכור ותחשוב – אם אדם שעשית לו טובה, היה אומר לך תודה מהשפה ולחוץ, היית אומר: יותר טוב שלא היה אומר תודה כזאת. כשאומרים תודה בלי לב, זה יותר גרוע מאשר לא אומרים תודה בכלל. כל ברכת 'אשר יצר' שאומרים אותה בלי לב – זה להגיד תודה בלי לב, ולכן עיקר הענין של ברכת 'אשר יצר' – לומר אותה מכל הלב, זה הענין של ההודיה.

האר"י ז"ל אומר שבברכת 'אשר יצר' יש 45 תיבות – בגימטריא 'אדם', כי בברכה זו אנחנו מודים על כל כללות בריאת 'אדם', על כל רמ"ח איברים שבי, על הכל אני מודה כ שאני מברך ברכת 'אשר יצר'. ולכן עיקר הנקודה של ההודיה שהודיה תהיה אמיתית מכל הלב עד הסוף.

ברכת אשר יצר היא הודיה על זה שאני בריא

לד. יש משנה בברכות (דף נד:): "ארבעה צריכים להודות, ואחד מהם חולה שהתרפא, אומר רבי אליעזר פאפו (בעל 'פלא יועץ') בספרו דמשק אליעזר כותב: שאם אדם צריך להודות על שהוא היה חולה והתרפא, ק"ו שהוא צריך להודות על שהוא לא נהיה חולה. וברכת 'אשר יצר' זן הודיה על שאני לא חולה ברוך ה'. ולכן צריך לברך 'אשר יצר' הרבה יותר בכוונה אפילו מברכת ההודיה של 'הגומל'. כיון שברכת הגומל באה על אדם שקיבל מכה וחולי ויצא ממנה, אולם ברכת 'אשר יצר' זה שאתה בריא ואין לך שום חולי או מכה, וזה הרבה יותר, כי כשאדם חולה הוא סובל ובכל אופן מודה כשנעשה בריא, קל וחומר שיש להודות שלא סבלתי בכלל.

חפא כל בשר כולל את כל הבעלי חיים

לה. ענין תשיעי בספירת היסוד. אומרים בברכה 'רופא כל בשר וכו'', ומובא בתיקוני זוהר (תיקון י"ט דף מא:): ש'בשר' זה רמז על 'אות ברית קודש'. ולכן הרמז בברכה בשם 'בשר' אנחנו שמים אותו ביסוד.

בענין זה שהקב"ה 'רופא כל בשר', יש בזה כמה פירושים: הכוזרי מסביר שהכוונה ב'בשר' גם על בעלי חיים, כי הרי בעלי חיים לא אומרים 'אשר יצר', ולכן אנחנו מברכים בשבילם 'רופא כל בשר'. ואצל בעלי חיים על פי רוב יותר מובן שכל הרפואה שלהם היא רק מהקב"ה בלי שום אמצעי של רופא בינתיים, כי רוב ה'בעלי חיים' – חיים בטבע, אין להם רופא או וטרינר, מלבד כמה חתולים או כלבים ביתיים, אבל שאר כל בהמה וחיה שהיא חולה, מי שמרפא אותה זה הקב"ה ישירות, ולא צריך שום רופא

פירוש ב': 'רופא כל בשר' – שהקב"ה מרפא את כל המחלות, אפילו מחלות כאלו שלרופאים אין שום רפואה בשבילן, וזה הכוונה שהקב"ה 'רופא כל בשר' – את כל סוגי המחלות.

פירוש ג': רש"י מפרש (ברכות דף ס:): שהקב"ה 'רופא כל בשר', כי אם הפסולת היתה נשארת ונרקבת בגוף, זה הרעל הכי גדול שיכול להיות רחמנא ליצלן, וכמה מחלות באות מהצואה שמרקיבה בגוף. ולכן כשיש לאדם עצירות מתמשכת, יש לו ריקבון ח"ו בגוף וזה מפתח חיידקים ומחלות קשות (וכמ"ש הרמב"ם ה"ל). ולכן אומר רש"י שע"י הציאות, הקב"ה 'רופא כל בשר'.

חפא כל בשר להודות על רפואת הילדים הקטנים

לו. פירוש ד' – אני רוצה לומר חידוש, שמנו את הבשר ב'יסוד' – היחוד בין האיש והאשה, יש פסוק (בראשית ב, כד): "עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבֶשֶׂר אֶחָד". מסביר רש"י ש'היו לבשר אחד' זה בתינוק שנולד, ששם נעשה בשר האיש

פירושים של רבי חיים הכהן, להיות ירא שלא להיות חולה, כי ע"י היציאות של האדם, הוא יודע אם הוא אוכל דברים טובים או דברים מזיקים. מתבוננן בחולאים שיכולים לבוא על האדם, וכך הוא מגביר את היראה מהקב"ה. ו. 'תפארת' – 'חלולים חלולים' מרמז על כל רמ"ח איברי הגוף, שכל האיברים הם חלולים, וזה הבריאות שלו. ז. 'נצח' – מזכירים את 'כסא הכבוד' כדי לעורר את האהבה הקדומה מהזמן שהיינו בכסא הכבוד, ולהזכיר כמה הקב"ה אוהב אותנו, ובזכות אהבה זו נהיה בריאים. ח. 'הוד' – 'אשר יצר' היא 'ברכת הודיה', ועיקר ה'הודיה' הוא כשאומרים בכוונה, כמו להגיד תודה מכל הלב. ט. 'יסוד' – יסוד זה בחי 'בשר'. ויש כמה פירושים בכוונה של 'רופא כל בשר': על הרפואה של בעלי החיים, על היציאות שלא נרקבות בגוף, על מחלות שאין להם רפואה, וכן על הרפואה של הילדים הקטנים. י. 'מלכות' – שנבראנו בהשגחה פרטית כזאת טובה. ונשתדל בעז"ה מהיום והלאה נזכה לברך ברכת 'אשר יצר' בכוונה גדולה, ועם כל הכוונות שלמדנו על פי עשר הספירות. ובזכות זה נזכה לברכה הכי גדולה של הקב"ה – "כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שָׁמְתִי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עֲלֵיךָ" – ולמה? "בִּי אֲנִי ה' ר'פָאָךְ" – ר"ת: אִמֵּן כִּי יִהְיֶה רִצּוֹן, שֶׁהַקֶּב"ה גַּם רּוֹצֵה לְרַפֵּא אוֹתָנוּ.

שבת שלום ומבורך. עריכה: ליאור גבע

והאשה אחד. ולכן בברכת 'אשר יצר' אנחנו מתפללים על הילדים הקטנים, שהם עדיין לא יודעים לברך 'אשר יצר', ולכן אנחנו כוללים הודיה גם בשבילם, בזה שאנחנו משבחים שהקב"ה 'רופא כל בשר', היינו הילדים שלי – שנקראים "בְּשֵׁר אָחָד".

ואצל הקטנים יש תוספת הודיה, כי אדם גדול יש לו 'מערכת חיסונית' בריאה, ולכן הוא פחות מרגיש כמה הוא צריך להודות על זה שהוא בריא. אבל אצל הקטנים, שעל פי טבע הם חולים יותר, וכשהם בריאים, כמה צריך להודות לה'. ובפרט בחורף שכל הזמן מצוננים, ומקורדים עם שיעול וכו' (פעם כשהיינו צעירים היינו צוחקים על הרופא, מה הפעם הוא יביא 'פנברין' או 'רפאפן', פעם היה אומר הרופא כך ופעם כך, זה היה נראה כמו 'אן דן דינו'). ולכן חשוב לכוון ב'רופא כל בשר' – על הבריאות של הילדים הקטנים שעלולים יותר לחלות.

ההשגחה של הקב"ה בבריאת צורת האדם

לז. ענין עשירי בספירת המלכות. ברכת 'אשר יצר' מרמזת על השגחה פרטית של הקב"ה בעולם. כי כשאדם מתבונן בגוף המופלא שלו, הוא רואה שהקב"ה ברא את העולם בהשגחה פרטית, וזה ספירת ה'מלכות' – דהיינו השגחה של ה' עלינו. כי בכל פרט שהקב"ה ברא באדם (ידיים, ורגליים, ציפורניים בקצות האצבעות, שערות בראש ובגוף וכו' וכו'), הכל ב'השגחה פרטית', שיהיה לגוף את כל האפשרות לעשות את כל מה שהוא צריך בשביל לחיות. הגוף בנוי בצורה כל כך חכמה, כל הפרקים של הידיים והרגליים, הכל נועד בשביל צורך האדם. וזו מצוה גדולה להתבונן וללמוד את כל פלאי הבריאה שיש בגוף האדם (יש ספרים נפלאים לרב זמיר כהן שעוסקים בכל הנושא זה), וכמו שאמרנו מקודם על הענין של אהבה.

גם אצל החיות והעופות, נשים לב שאלו שהן נמצאות במקומות הקרים בעולם, יש להם פרוה על הגוף ששומרת אותן מהקור. והחיות הטורפות שאוכלות נבלות (וכן עופות טורפים כמו הנשר וכו'), יש להן חומצות חזקות בקיבה שיכולות להרוג אפילו חיידקים חזקים מאוד, שגוף האדם למשל לא היה יכול להתמודד איתם בכלל. וזה פלא איך כל בריאה ובריאה לפי המקום והטבע שלה, ולפי ההנהגה שלה, כך הקב"ה השגיח עליה ונתן לה את כל מה שהיא צריכה. (ויש הרבה מה להאריך בזה, ותן לחכם ויחכם עוד).

סיכום

לח. לסיים נעשה סיכום קצר, כדי לזכור את הכוונות לפי עשר ספירות: א. 'כתר' – 'מפליא לעשות': פלא של חיבור נשמה וגוף יחד. וכן כדי שאדם לא יתגאה (כמו חירס מלך צור) כשהוא בשירותים מוציא את הפסולת שלו, הוא ישר נזכר מה באמת הוא שווה. ב. 'חכמה' – שלושה פירושים: 1. החכמה המופלאה של בריאת האדם. 2. הנס שהאדם הוא נוד מלא רוח, ולא יוצא הרוח. 3. שהקב"ה הכין את המזון של האדם לפני שהוא ברא אותו. ג. 'בינה' – ההתבוננות בחמשת כוחות (כח המושך, כח המחזיק, כח המעכל, כח הבורר, כח הדוחה), והם כנגד ד' היסודות והנשמה. ד. 'חסד' – האהבה הגדולה שאנחנו מגדילים בליבנו את אהבה אל הקב"ה ע"י שאנחנו מתבוננים בנפלאות גוף האדם. ה. 'גבורה' – שני